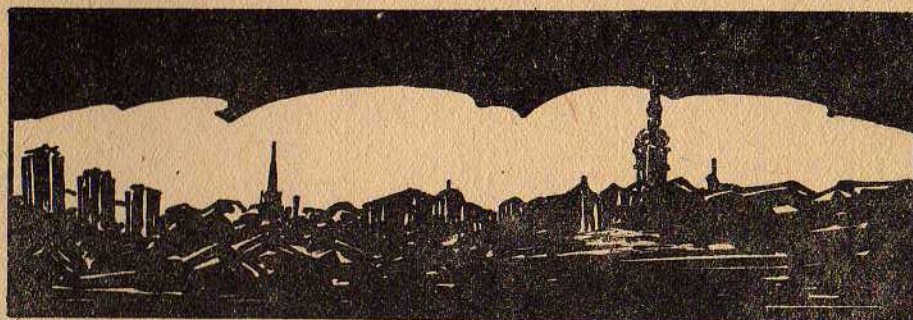

90

LEH DOBROVOLNÉHO
POŽÁRNÍHO SBORU

Prof. Josef Fiala - Josef Jelínek - Karel Smejkal

D E V A D E S Á T L E T
-----

dobrovolného požárního sboru
v Novém Městě na Moravě.

1879 - 1969

Z historie protipožární ochrany v Novém Městě na Moravě.

Požáry v historii Nového Města na Moravě před založením dobrovolného požárního sboru.

Požární katastrofa v dějinách Nového Města na Mor.

Založení a organizace dobrovolného požárního sboru.

90 let dobrovolné práce požárního sboru.

Závěr.

Z historie protipožární ochrany v Novém Městě
na Moravě .
=====

Tak jako v jiných městech a obcích, tak i v Novém Městě na Moravě byl od nepaměti oheň nepřitelem lidské práce a lidského života. A tak se setkáváme ve všech dobách se zápisy o líčení hrůz ohně, který zachvátil lidské příbytky a hospodářská stavení. Čím méně dovedl se člověk bránit vhodným zařízením stavby a čím méně znal prostředků, kterými se oheň dá omezit, tím hroznější byly jeho následky. Jsou známa stará líčení požárů ve městě i obrazy jejich, kdy na jednom konci města řadí oheň a na druhém konci města snášejí lidé nejcennější statky, nakládají je na vozy a stěhují se pryč, zanechávajíce své příbytky a usedlosti prostě ohni na pospas.

Díváme-li se nazpět do dějin, snadno zjistíme, že nebezpečí ohně bývalo dříve mnohem větší nežli dnes. Stavební materiál, dřevo, užívané kdysi nejen pro zřízení krytiny, ale i ke stavbě stěn, značně zvyšovalo přenesení ohně na stavení sousední i přesto, že sousední budovy nepřiléhaly tak těsně jedna ke druhé jako dnes a málo pokročilá technika neposkytovala možnost účinných předmětů hasících.

Zejména v našem kraji, který vždy oplýval dřívím udrželo se používání dříví ke stavbě domů ještě dlouho potom, kdy již v rovinatých krajích nutil lidi nedostatek dřeva k používání kamene, hlíny a cihel ke stavbě příbytků.

Z historie protipožární ochrany v Novém Městě
na Moravě .

=====

Tak jako v jiných městech a obcích, tak i v Novém Městě na Moravě byl od nepaměti oheň nepřitelem lidské práce a lidského života. A tak se setkáváme ve všech dobách se zápisy o líčení hrůz ohně, který zachvátil lidské příbytky a hospodářská stavení. Čím méně dovedl se člověk bránit vhodným zařízením stavby a čím méně znal prostředků, kterými se oheň dá omezit, tím hroznější byly jeho následky. Jsou známa stará líčení požárů ve městě i obrazy jejich, kdy na jednom konci města řádí oheň a na druhém konci města snášejí lidé nejcennější statky, nakládají je na vozy a stěhují se pryč, zanechávajíce své příbytky a usedlosti prostě ohni na pospas.

Díváme-li se nazpět do dějin, snadno zjistíme, že nebezpečí ohně bývalo dříve mnohem větší nežli dnes. Stavební materiál, dřevo, užívané kdysi nejen pro zřízení krytiny, ale i ke stavbě stěn, značně zvyšovalo přenesení ohně na stavení sousední i přesto, že sousední budovy nepřiléhaly tak těsně jedna ke druhé jako dnes a málo pokročilá technika neposkytovala možnost účinných předmětů hasících.

Zejména v našem kraji, který vždy oplýval dřívím udrželo se používání dříví ke stavbě domů ještě dlouho potom, kdy již v rovinatých krajích nutil lidi nedostatek dřeva k používání kamene, hlíny a cihel ke stavbě příbytků.

Správa obce již od nejstarších dob dbala, aby obyvatelům byla ukládána co největší opatrnost při zacházení s ohněm a byly přísně trestány přestupky tohoto nařízení.

Obava před ohněm vedla naše předky k stavbě domů z kamene a z cihel, k opatřování místností chovajících cenné předměty klenutím, tedy i konírny a chlěvy, k stavbě zděných komínů, třebaže se tento způsob stavby šířil jen pomalým tempem. Dřevěné svisle dělicí půdy jednotlivých domů byly nahražovány zdi, která byla zvedána nad úroveň střechy a byla doporučována v XVIII. století státními požárními řády pod názvem "Feuermauer".

Jak bránili naši předkové rozšiřování ohně?

Zkušenost je vedla k tomu, aby měli po ruce vždy dostatek vody. Žďárská a Bobrovská ulice měly vždy dostatek vody v rybníce Kazmírovci i v obou potocích, které do rybníka a z rybníka vedly. Hůře na tom bylo náměstí, Nové domy a později vzniklá Malá ulice. Byly sice od starodávna dva rybníčky, jeden na t.zv. Husím rynku /Komenského náměstí/ a druhý u malého Karla na počátku Malé ulice a něco vody poskytly i městské kašny. Městský vodovod, který do nich vedl byl starého data. O kašnách na náměstí Palackého i u zámku jsou zmínky po roce 1600. Kašny byly na kamenné podezdívce, dřevěné a stažené železnými obručemi. Dřevěné kašny byly nahrazeny kamennými až v roce 1870.

Vlastní prostředky k hašení ohně byly dlouho ve stavu primitivním. Naši předkové se prostě omezovali na stržení střech s okolních budov, aby oheň "přetrhli" a nejdůležitějším prostředkem byl hák na dlouhém rahně a sekera se žebříkem. Teprve uhasínající oheň ulévají putýnkami s vodou, jichž se obyčejně při ohni hodně ztratilo nebo zkazilo.

Teprve ve druhé polovině XVIII. století nacházíme stopy po tom, že se stát snaží svými nařízeními předejít škodám, které ohně působily poddaným i státní pokladně. V roce 1784 dne 24. ledna vyšel požární řád císaře Josefa II. pro města a městečka a téhož roku i řád pro vesnice na Moravě a ve Slezku. Krajské úřady se staraly, aby tento požární řád byl v obcích publikován. V roce 1800 zjistil krajský komisař, že v městě není dostatek hasících nástrojů a nařídil výnosem z 9. srpna 1800, aby se opatřily. Magistrát odpověděl, že má několik žebříků pod stříškou u kostelní zdi a několik háků tam i u sousedů, vrchnost má stříkačku v kolně na náměstí i pro potřebu města. Sousedé mají ruční stříkačky a plechové lucerny. Je třeba jen koupit 4 - 6 ručních stříkaček a 2 lucerny. Na zakoupení kadečky na vodu, že nemá peněz. Krajský úřad se s tím však nespokojil a nařídil znovu doplnění náradí. Na to ohlásil magistrát, že koupil 2 lucerny s rohovými deskami místo skla, 7 košů na vodu a 4 kadečky po vědře vody. Má 9 háků velkých a malých, 10 malých i velkých žebříků

a mezi sousedstvem je více ručních stříkaček.

Panská stříkačka musila být při ohni roku 1801 pro velký žár opuštěna a stala se nepotřebnou. V roce 1802 opatřila si pak vrchnost stříkačku novou. V roce 1818 zhotovil pak brněnský zvonář a liotec Karel Stecher pro město stříkačku za 1450 zlatých 30 krejcarů. Byla mosazná, některé součástky byly měděné. Měla 2 boty 50 cm dlouhé a 16 cm široké a obsáhla najednou 10 věder /5 hl/ vody a bylo k ní 15 sáhů /27 metrů/ hadice. Na žádost města vystavěla vrchnost vedle domu č. 4 kůlnu, ve které byly obě stříkačky, panská i městská uskladněny.

Roku 1823 koupila obec vůz se sudem na dovážení vody ke stříkačce za 128 zlatých 15 krejcarů. Obě stříkačky, obecní i panská se velmi dobře uplatnily při požáru na Nových domech za velkého větru v roce 1826. Městská stříkačka byla 6 hodin v činnosti a její hadice se stala nepotřebnou. Opatřili tedy novou opět jen 15 sáhů dlouhou, ale levnější za 63 zlatých 15 krejcarů.

Vrchnost si opatřila v roce 1819 stříkačku novou od fy. Fricke ve Vídni a starou dala opravit u brněnského Stechera. V roce 1853 byly koupeny pro celý okres 2 stříkačky po 500 zlatých, z nichž jedna byla trvale v Novém Městě na Moravě a druhá v Německém /Sněžném/. Týž rok koupila obec ještě jednu stříkačku za 800 zlatých.

Na výzvu krajského úřadu byl pořízen magistrátem a vrchnostenským úřadem společně v roce 1822 požární řád pro Nové Město na Moravě, který byl 29. září téhož roku guberniem potvrzen. Tento požární řád byl dosti dobře dodržován. Pro vrchnost obsahoval závazek, že nesmí během léta vypustit rybník Kazmírovec. Podle tohoto požárního řádu byla rovněž prováděna kontrola, zda si měšťané opatřili hasící nářadí, zejména zda na půdách visí koše s vodou.

Cirkulářem krajského úřadu z 28. května 1825 bylo nařízeno odstranění dřevěných komínů zakázaných požárním řádem Josefa II.

Cirkulářem krajského úřadu z 31. prosince 1835 byl mimo jiné zdůrazněn význam pojištění proti ohni, ke kterému je dlužno obyvatelstvo vést po dobrém a bez přinucení.

Cirkulář z 30. dubna 1842 zapovídá kladení trámů na klenbu kuchyně nebo u komína i pod ohništi. Dvorský dekret z 3. ledna 1843 pak nařizuje vedení t.zv. hlavní knihy o stavu požárních rekvizit. Z ní se dovídáme, že téhož roku mělo město jednu stříkačku vozní, 2 přenosné na nosítkách, 20 ručních stříkaček, sud na vožení vody, 28 košů na hašení, 11 velkých žebříků, 10 malých, 5 háků a 4 lucerny. Do roku 1848 přibyly ještě 2 stříkačky na nosítkách a 10 ručních stříkaček.

Pojišťování proti ohni se brzy ujalo i u nás. Význam pojištění pochopili na prvním místě t.zv. velkoměšťané /právováreční/. A tak v roce 1833 bylo vyplaceno první pojistné majetníku Pekla č. 20, kdežto okolní spoluvyhořelí ale nepojištění nedostali nic.

Dne 21. května 1873 hlásí obec řediteli velkostatku, že podle nového požárního řádu přešla požární policie do rukou samostatné působnosti obce a nabízí velkostatku, že obsadí jeho stříkačku svými lidmi.

Ředitelství souhlasilo přípisem ze dne 27. května 1873 s touto nabídkou a označuje ji heslem organizace dobrovolného hasičstva. Avšak ku skutečnému založení sboru dobrovolných hasičů došlo v Novém Městě na Moravě až v roce 1879, kdy při požáru na Ždárské ulici uhořeli 4 lidé.

Požáry v historii Nového Města na Moravě před založením dobrovolného požárního sboru.

=====

V městských knihách z XV. a XVI. století není zápisů po ohních většího rozsahu, dokonce ani ohně menší nejsou v nich zaznamenány. V dějinách Nového Města na Moravě napsaných Dr. Jos. Kopřivou je sice zmínka o velkém požáru z roku 1588, avšak tento fakt není nikde dostatečně doložen.

Válka třicetiletá zahajuje řadu běd a utrpení hned na svém počátku požárem celého města roku 1620. Město bylo tehdy zapáleno kozáky, které přivedl císaři Ferdinandu II. na pomoc polský král Zikmund. U nás jim říkali Poláci a s jejich krutým řáděním se setkáváme v dějinách všech okolních měst a městeček, když se vraceli po bitvě na Bílé hoře přes Moravu domů. Existenci úplné zkázy města potvrzuje soupis všech pohrom, které postihly město od roku 1620 do roku 1728. Tento soupis je psán rukou městského písaře Jiřího Svatoše pravděpodobně v roce 1728 na základě pamětí starých osob a tradice ve městě. Jsou zde zapsány větší neúrody, průtrže mračen, polomy v lesích způsobené sněhem a vichřicí, škody následkem krupobití a ohně. A tak v tomto zápise také čteme: "Před 108 léty město úplně a totálně vyhořelo."

Nejobsáhlejší zprávu najdeme v prosebném spise, který poslala městská rada 7. dubna 1622 kardinálu

Františku knížeti z Ditrichštejna. Líčí v něm bídu města za poslední dvě léta, aby kardinála pohnula k odvolání jízdného plukovníka Melichara Khyna, který byl ve městě a okolí posádkou a obyvatelstvo krutě sužoval.

Další zmínka o ohni v době třicetileté války je z roku 1636. Tehdy udeřil blesk do domu, který stál na místě dnešních domů čp. 88 a 100. Zdá se, že se oheň dostal i na Bobrovskou ulici, protože téhož roku vyhořely i masné krámy, které stály poblíž nynější kašny na náměstí Palackého a usedlost č. 22 se sousedními grunty.

V pozdějších letech XVII. století postihly město jen ohně drobnější. V roce 1680 vyhořel na Žďárské ulici souseď Jakub Kloboučník na č. 41, roku 1682 Martin Šabart č. 18 na Bobrovské ulici, roku 1690 mlýn Melicharův, zvaný též Kazmírův a t.zv. Sanytrňa č. 237 v roce 1692, kde byl v době třicetileté války zřízen mlýn na střelný prach.

Větší oheň způsobil úder blesku v roce 1696. Soupis městského písaře o tom praví: "Roku 1696 na den sv. Magdaleny udeřil blesk při bouři do panského domu vedle radnice č. 103, dům zapálil, takže shořel i s radnicí, s masnými krámy a ještě 4 další domy."

Slibně se rozvíjející město dostalo na počátku XVIII. století krutou ránu roku 1723, ránu tím bolestnější, že byla zaviněna rukou zločinnou a viníkem byl dokonce člověk stojící v čele města,

tehdejší primátor Jan Horálek. V uvedeném soupise čteme: "Roku 1723 dne 3. dubna večer po klekání vyšel oheň z domu primátora Jana Liboria Horálka, který divokým víchrem byl rozdmýchán a tak shořelo 48 nejlepších domů ve městě a na Žďárské ulici, pak radnice, obecní pivovar, pak sladovna a hostinec, šatlava, kostel i s věží a krásné cenné zvony se rozlily a tak mnozí občané se ocitli na pokraji zkázy ba skoro na žebrotě."

Kronika Širova popisuje událost shodně s tím rozdílem, že obviňuje primátora přímo ze zhářství. Ten se totiž ocitl v rozporu se sousedy, protože při sporech mezi sousedstvem a vrchností či lépe jejími úředníky, které se o různé záležitosti táhl plných 100 let, se stavěl spíše na stranu vrchností než města. Slyšme našeho kronikáře: "3. dubna 1723 v 7 hodin večer zapálil primátor střileje ve svém domě. Shořelo 51 sousedů, chrám Páně, fara, obecní dům, pivovar, šatlava, rathaus, důchodní dům. Tak dlouho nám hrozil, že nás vypálí, až dokázal. V největším ohni přiběhl k rathausu s obroci Šulcem a chtěl vzít naše privilegia, než že jsme mu sousedé prikázali. Oheň trval od 7 do 11 hodin. Zhynula při tom Dorota Lačnovskýho a Kateřina Servusova."

V novoměstské matrice je zápis, že při ohni uhořela Dorota, dcera Jana Handla, 50 roků stará a Dorota, dcera Václava 25 roků. V registrech sirotčích je přesnější a podrobnější zápis:

" Kateřina, dcera Jana Hanzla shořela nebo se zalk-
la v ohni novoměstském a Dorota, dcera Matouše Fialy
utopila se při ohni ve sklepě ve studni."

Primátor Horálek se ocitl skutečně dne 23.června
1753 u pražské apelace z podezření žhářství. Obec
jej brzy po ohni vsadila do vězení pro dluhy na žá-
dost věřitelů. Představená Nadačního ústavu nařídila,
aby jej propustili, protože dala přísně vyšetřit pří-
činy ohně a prohlásila, že jeho majetek je dostateč-
nou zárukou pro věřitele. Toto vyšetření příčin
vzniku ohně však uvádí do podivného světla zápis
městského manuálu, ve kterém čteme: "Když jednou šli
členové městské rady do vrchnostenské kanceláře,
zaslechli jak ředitel volá za odcházející ženou
primátorovou, že bude vyšetřovat její čeládku, ať
ji připraví, aby dobře vypovídala."

Leopold Pausa, farář a děkan novoměstský uvádí
ve farní kronice při svém líčení ohně slova, který-
mi přivítal tehdy jeden radní primátora, když se v
jeho bytě sháněl po městských privilegiích:
"Ty šelmo paličská, tys proto zapálil, abys město
v poddanost uvedl."

Při ohni zůstala neporušena socha sv. Anny ve vý-
klenku v průčelí domu vedle Panského domu a byla
vzata do kostela, kde je podnes. Zde je původ naší
svatoanenské pouti slavené ve farním chrámě na den
sv. Anny 26. července. Obec nařídila na památku
ohně sobotní večerní litanie na poděkování " za tu
Boží metličku", jak píší v radním manuálu.

Ještě dlouho potom dávala sloužit mši svatou ve vý-
roční den ohně.

Primátor se po marných pokusech vrchností, aby jej
vnutila městu za primátora uchýlil do budovy šlechtí-
čen v Brně, kde brzy na to zemřel. Po jeho smrti by-
ly prodány exekučně oba jeho domy č. 4 a 245 sousedi-
cí se zámkem a na věřitele se ještě nedostalo.

Městská rada obrátila se tehdy prosebnými listy
na okolní města a městečka o pomoc. Sbirka vynesla
157 zl. Mezi dárci vyskytují se i vzdálenější města
jako Třebíč, Bíteš, Mor. Třebová, Polička a Litomyšl.
Vrchnost, která nesla morálně odpovědnost za čin pri-
mátorův se zachovala k městu přímo macešsky. Odpově-
děla sice na žádost obce hned po ohni podanou, že je
ochotna pomoci, jen abysí sousedé specifikovali svá
přání. Když však novoměští sousedé odmítli přijmout
Horálka zase za primátora a propustit jej z arestu
upřela představená ústavu právo na dříví z obecních
lesů. Kdo byl přistižen v lese se sekerou, tomu by-
la odňata. Dobytek, který nemaje chlévů volně byl
při přistižení na panských pozemcích zajímán a pra-
sata dokonce panskými hajnými střílena.

Byla to jedna z nejtěžších pohrom, které postihly
město a rozsahem předstihl ji jen katastrofální po-
žár města v roce 1801.

Blok domů na náměstí stihlo nové neštěstí již
čtvrté v rozmezí 100 let, z nichž tři byly od úderu
blesku. Při tom vyhořely domy č. 16,17,18,19,97,98
a100.

Další serie novoměstských ohňů souvisela s požáry na panských objektech zejména v palírně, kde páni pálili kořalku od doc. kardinála z Ditrichštejna, který vzal městu právo šenku vína i pálení kořalky. Nájemci tu byli od počátku XVIII. století po většinou židé. Teprve když odsud vyšly dva velké ohně musila vrchnost přenést palírnu do nové budovy v místech dnešního lihovaru.

Dne 25. dubna 1779 o 3. hodině ranní vyšel oheň z palírny, jemuž padlo za oběť 19 domů a to čp. 125, 127, 133, 134, 224, 226, 227, 228, 229, 230, 233, 236, 239, 240 až 245.

O katastrofálním požáru z roku 1801, který zničil téměř celé město je zvláštní zpráva v této publikaci.

Sotvaže se však město poněkud uklidnilo po této katastrofě vznikl 5. května 1802 požár ve stodole Jakuba Bense č. 137 na Nových domech a strávil celý dům i dům sousední č. 136 a dům č. 230 na protější straně ulice, kam šel vítr.

Dne 30. prosince 1806 mezi druhou a třetí hodinou vznikl oheň v horním dvoře nad klenutými stájemi, pravděpodobně neopatrností kuřáků, kteří sem nosili slámu na řezanku.

Dne 2. dubna 1809 chytalo se v zámku u ředitele, avšak oheň byl v zárodku uhašen.

Dne 1. ledna 1813 zpozoroval panský písař Ignác Tichý oheň nad chlévy v palírně. Podařilo se oheň uhasit, takže nepřešel na sousední stavení Litichlebovo č. 249.

Roku 1826 30. ledna mezi 8. a 9, hodinou vznikl oheň v hánovském mlýně následkem zahřátí ložiska. Oheň byl včas uhašen, mlynář však byl vrchností potrestán pokutou 25 zl. pro neopatrnost. Téhož roku se chytalo na pile při tomto mlýně.

29. prosince téhož roku vznikl oheň u Jos. Srnského č. 220 na Nových domech. Ohněm byl postižen i jeho soused Mikuláš Věcovský č. 221. Oheň zavínil Srnský, který byl pijan a snášeje s půdy tkalcovské náradí se po třetí již nevrátil a uhořel a s ním i jeho 3 krávy a 1 kráva Věcovského.

Roku 1833 vznikl oheň na Pekle č. 20 neopatrností majitelky při přepouštění sádla. Oheň se při severozápadním větru rychle rozmohl a zachvátil i další domy č. 19, 21, 22, 23, 24 a 27.

V noci ze 24. na 25 června 1835 chytily spojené stodoly domů č. 9 a 10. Oheň zpozorovali současně noční hlídači a stráž zeměbraneckého pluku arcivévodvy Ludvíka, která tu byla právě posádkou. Se stodolami shořely úplně i domy č. 7, 8, 9, 10 a 11 a částečně i 6 a 12. Na domě č. 4 byla na rozkaz ředitele panství stržena střecha.

Dne 11. dubna 1840 vypukl oheň v panské palírně, ale byl brzy uhašen. To zavedlo podnět k tomu, že obec žádala u krajského úřadu, aby bylo nařízeno s ohledem na počet ohňů v palírně vzniklých, palírnu z města odstraniti.

Dne 5. května 1842 vypukl oheň u panského sládky, byl však záhy uhašen.

V noci z 2. na 3. října 1846 vyšel oheň z domu č. 170 na Malé ulici. Shořel a s ním i vedlejší dům č. 169 a další domky č. 171 a 172. Na dalším domě č. 173 strhli střechu. Vyšetřováním se zjistilo, že noční hlídači pro silný déšť šli o půl noci spát. Oheň byl založen ve stodole domu č. 170.

Roku 1852 19. července vyhořel na Nových domech Svítíl č. 228, kterému uhořely při ohni 3 kusy hovězího dobytka a s ním shořely i domy č. 226 a 227. Na domech č. 230 a 225 strhli střechu.

Zvláště bohatý na ohně byl rok 1853. 3. srpna vyhořely na Žďárské ulici domy č. 49, 51, 52, 53, 54 a 50.

Ani ne za 12 hodin vypukl oheň u varhaníka č. 34. Shořel při tom též dům č. 33 a poškozeny byly domy č. 31, 32, 35, 36 a 37.

28. srpna chytalo zase ve mlýně č. 35, ale uhasili to.

6. září hořelo v domě č. 37 a s ním shořelo i č. 36 a bylo poškozeno č. 38 a 35. Varhaník postavil zatím již vysoký štít a tím byl dům č. 34 před ohněm zachráněn.

Tyto ohně v tak krátké v blízkosti stejných objektů vzbudily podezření, že jsou zakládány. Přišlo se na to, že paličkou je pastvice z domu č. 34.

Tehdejší komisař Tuček si jí vzal do bytu, dal jí oběd a po dobrém z ní dostal přiznání, že ohně zapalovala, protože se jí to líbilo, že se sešlo mnoho lidí. Děvčeti bylo teprve 13 let. Odvezli ho do Brna od polepšovny, kde zemřelo.

Konečně ještě v temže roce vyšel oheň od Apetauerů č. 219, ale byl uhašen. Tehdy si město dalo udělat novou stříkačku.

Roku 1863 11. dubna o půl dvanácté v noci chytlo se u Čapků č. 33 a shořela stodola, pak domy č. 32, 31 a 30 a zadní trakt domu č. 29. Po tomto ohni bylo pro každou noc ustanoveno 20 vartýřů.

15. února 1865 zapalovala služka u Jakuba Žáka v č. 125. Uhasilo se to, avšak 3. března vyhořel přece a s ním sousedovi Procházkovi č. 124 stodola. Palička byla příbuznou oné pastvice z domu č. 34 z r. 1853. Oba domy č. 124 a 125. pak koupila v roce 1873 obec pro stavbu školy a radnice.

Roku 1870 22. září vypukl oheň na Pekle č. 20 a shořely oba sousední domy č. 19 a 21.

8. prosince 1872 hořelo na Žďárské ulici a shořely domy č. 93 a 94 se stodolami a za nimi domky Jos. Mikše č. 105 a Mandelíka č. 104 roztrhali.

22. září 1875 vypukl oheň ve stodole Jeřábkové, ale byl uhašen.

30. září 1877 vyhořel Antonín Kunstmüller č. 128, který před tím vyhořel v č. 94 na Žďárské ulici. S ním vyhořely domky č. 130 a 129. Vedlejší stavení č. 131 a 127 uhájili.

Roku 1879 13. června vznikl oheň u Prášilů č. 84 na Žďárské ulici ve stodole. V domě bydlel tehdy pekař Kubík, který pak v roce 1880 koupil dům č. 96, kde provozoval živnost. Shořely domy č. 84, 85, 87, 88, 89, 90, 300, 91 a 92 a na protější straně ulice č. 52,

51,308,49 a 48. Při tom uhořel v č. 89 71letý vý-
měnkář Josef Zich a jeho 36 letá dcera Marie, dále
jedna 85 letá žena a kovářský učeň Karel Padalík ze
Slavkovic. Smrt těchto lidí urychlila vznik sboru
dobrovolných hasičů v Novém Městě na Moravě, který
pak byl založen ještě v témže roce.

Požární katastrofa v dějinách Nového Města na Moravě.

Největší požární katastrofou v dějinách města byl oheň v roce 1801, kterému padlo za oběť až na nepatrnou část celé město. Dle zápisů v novoměstské kronice vyšel oheň při jarmarku dne 20. května v půl jedenácté dopoledne z panské palírny, kde židovský palírník Pinkas Šoustal šel snad na půdu s fajfkou, kterou si právě zapálil s uhlíkem z kamen a uhlík mu vypadl do sena.

Za ohromného větru se oheň rychle rozšířil na Nové domy a Malou uličku. Panská stříkačka do Brněnské ulice musila být pro veliký požár opuštěna. Prudký vítr odnášel hořící šindele tak, že od hořícího kostelíčku na hřbitově chytila Ždárská ulice a oheň se pak vrátil zase na náměstí, kde na konec chytila od střechy vysokého stavení Věcovského č. 119 i kostelní věž, poslední to hořící objekt ve městě. Oheň postupoval s věže dolů a ohrožoval kůr se strany schdů i otvoru ve klenbě za varhanami. Tehdejší kaplan novoměstský Leopold Pausa se zámečником Kočen-tem vnikli na kůr a s velkým nebezpečím bránili ohni vstup do kostela. Zatím dojel do města k ohni ždárský ředitel panství Ulrich s tamější panskou stříkačkou a oheň v kostele pak byl uhašen.

Z celého města zůstala nedotčena pouze strana náměstí od zámku s Bobrovskou ulicí až k počátku Ždárské, pak Blatiny a 4 domy mezi silnicemi na konci

Nových domů a 3 domky na pravé straně silnice k Pohledci. Na věži kostela se opět rozlily zvony až na jeden ve výklenku zdi. Ohromnou sílu požáru dokazuje fakt, že netrval déle než 4 hodiny. I trámy ve zdech byly ztráveny a kronika Kunstmüllera tvrdí, že hořel i prach na silnici. Jarmarečníci se rozprchli a někteří návštěvníci jarmarku z vesnic použili zmatku ku krádežím. Bída byla ohromná. Obyvatelstvo se musilo usadit po okolních vesnicích aspoň pro první dobu a hřbitovní kostelíček poskytl útulek několika chudým rodinám. Dobytek nemaje útulku ani píce se usadil na panských lukách, což zavládlo příčinu ke sporu s vrchností. Vzhledem k ohromné potřebě stavebního materiálu a řemeslníků, kteří sem sjeli zdaleka, nastala ještě k stížení poměrů velká drahota. Na stavbu padly skoro celé obecní lesy Ochoza a Michovy.

Městská rada podnikla energické kroky za účelem pomoci obyvatelstvu. Hlásí hned příštího dne požár krajskému úřadu, žádá o zjištění škody a pomocnou akci pro obyvatelstvo a aby město bylo zbaveno povinnosti udržování vojenské posádky, která sem byla určena. Současně se obrací s prosbou na okolní města a vrchnostenské úřady. V několika dnech docházejí již první dary od měst, vrchností, cechů, od soukromých osob a farních úřadů výsledky kostelních sbírek. Vrchnostenský úřad novoměstský poskytl je dar 2500 zl. a 150 měřic žita. Dary byly postupně rozděleny mezi poškozené obyvatelstvo. Celková škoda

způsobená požárem se odhadovala přes 300.000 zl. tehdejší měny.

Založení a organizace požárního sboru v Novém Městě
na Moravě.

K založení tohoto sboru došlo na podnět starosty města Josefa Jelínka, soudního adjunkta Aloise Trčky, městských radních Jana Zeleného a Jana Šíra, ředitele velkostatku Petra Vodičky, místního advokáta JUDr. Valeriána Kallába a j. Již 13. července 1879 byly sepsány stanovy Sboru schválené městskou radou 20. července a místodržitelstvím 8. srpna téhož roku. Byl sestaven výbor Sboru a v první jeho schůzi 27. srpna 1879 nacházíme Dr. Kallába jako velitele, Aloise Trčku jako jeho náměstka, členy Karla Gregora a Josefa Jelínka, zástupce městské rady Františka Jelínka s Janem Šírem, k nimž zvolen za jednatele Josef Svítíl a za pokladníka Jan Zelený.

Na schůzi 8. ledna 1880 bylo rozhodnuto pojistit činné členy Sboru na úraz u Všeobecné podporovací pokladny dobrovolných sborů na Moravě a v roce 1883 přistoupil Sbor za člena České ústřední jednoty moravskoslezských dobrovolných sborů na Moravě.

Představena Nadačního ústavu Rosa sv. pí. Mylius Malovcová věnovala 23. září 1879 na zařízení Sboru a vycvičení členstva 100 zl., k čemuž přidala pojišťovna Azienda assicuratrice v Terstu 15 zl. Cvičení provedl polský důstojník Heřman Brasch od 8. září do 20. října 1879 za odměnu 3 zl. denně. Výcvik zakončen veřejným cvičením, k němuž byly pozvány okolní sbory uvítané dopoledne na radnici.

Po cvičení byla společná zábava v místnostech čtenářského spolku a večer taneční zábava v medlešické pivnici.

Do 23. září 1879 bylo přijato 116 činných členů. Ti byli ve schůzi téhož dne rozvrženi ku stříkačkám a za četaře ustanoveni Jan Jelínek a Tomáš Drdla.

Dr. Kallab se vzdal 11. července 1880 funkce velitele, protože mu stěžovala výkon vlastního zaměstnání a úřad velitele byl svěřen Aloisi Trčkovi a podvelitelem byl zvolen Augustin Žák. Cvičitelem byl určen Hilarius Vodička, vzhledem k jeho předchozí účasti při cvičení a zájmu o věci hasičské.

Při valné hromadě Sboru dne 25. listopadu 1883 byl zvolen velitelem Josef Jelínek ml., podvelitelem Antonín Vodička a 6 členů výboru Jan Zelený, Dr. Kallab, Jan Šír-Macháček, Alois Trčka, Hynek Jeřábek a Jan Ptáček. Jednatelům byl zvolen Hynek Jeřábek. Po něm byl od 21. února 1884 jednatel Hilarius Vodička.

Velitel Josef Jelínek navrhl zřízení župní jednoty pro sbory politického okresu Novoměstského a svolal k tomu ustavující schůzi na 26. října 1884. Z zřízení župy o 13 sborech došlo a při schůzi župního výboru 20. září 1885 v Německém byl za účasti zástupců 6 sborů z Jimramova, Německého, Nového Města, Věcova, Žďáru a Michova, k nimž se písemně přihlásil i sbor v Rožné zvolen předsedou Dr. V. Kallab a místopředsedou žďárský starosta Kondrys.

Hned při svém založení měl Sbor k dispozici 3 stříkačky, jednu novější soustavy, druhou staršího typu a třetí bez ssacího stroje, pak propůjčenou panskou stříkačku, dále vozík na žebříky, jeden čtyřdílňý žebřík na patrové domy, řadu menších i bodacích na střechy šindelové, 3 páry lejty a jednu dvoukolovou na převážení vody, 150 košů na nošení vody a ruční navijáky na hadice a asi 200 m hadic. K doplnění hasičského nářadí byl koupen v roce 1883 velký čtyřkolový hydrofor za 850 zl. a roku 1886 menší dvoukolový sundávací za 500 zl. od brněnské firmy Adolf Heller. Na zakoupení těchto strojů přispěla Občanská záložna v Novém Městě na Moravě darem 1000 zl.

Z podnětu Josefa Jelínka, zvoleného při valné hromadě dne 25. listopadu 1883 velitelem Sboru byla jedna čtárkolová stříkačka přeměněna na dvoukolovou sundávací. Hasičské nářadí bylo postupně doplňováno a zejména byly pořizovány nové hadice, které při požárech vždy nejvíce trpěly.

Křtu ohněm dostalo se Sboru dne 8. května 1880 při požáru v Nové Vsi, kde se shodou okolností mohl přítomný instruktor sboru polský důstojník Heřman Brasch přesvědčit o dobrých výsledcích své práce.

V roce 1891 postavena nová tříposchoďová lezárna a opraveno hasičské skladiště ve dvoře radnice.

V roce 1897 byl 23. srpna pořádán v Novém Městě župní sjezd hasičstva spojený s veřejným cvičením, o kterémž se pochvalně vyjádřil tehdejší přítomný

předseda české ústřední jednotky hasičské. Po cvičení byla zábava na Střelnici a večer taneční v tělocvičné škole.

Poněvadž Sbor neměl dostatečný počet soukenných obleků bylo rozhodnuto doplniti počet soukenných obleků na 40 a poříditi nový plášť.

Po Josefu Jelínkovi, který po několika letech se vzdává velitelské funkce stává se velitelem sboru Antonín Vodička, který si v té době získal o Sbor značné zásluhy a tím i důvěry jeho členstva. Za tyto zásluhy byl v roce 1899 jmenován čestným členem Sboru. V témže roce bylo rozhodnuto upsati z prostředků Sboru 1 podíl ve výši 50 zl. na zřízení Hasičské pojišťovny. Slavností pořádané v tomto roce na počest 20 letého trvání Sboru se zúčastnilo 15 okolních sborů se 135 muži. Slavnost předeházel podvečer pochodový průvod s hudbou městem, ráno budiček, Bohoslužby v kostele se zpěvem Cyrillské jednoty, pak následovalo vítání čestných hostů, mezi nimi okresní hejtmán, starosta města Josef Sadílek a jiní, Slavnostním řečníkem byl Frant. Vilím z Věcova, který ve své řeči zdůraznil význam hasičstva a udělil pamětní medaile členům Sboru činným od jeho založení. Po té byl společný oběd v hostinci obecníku a odpoledne veřejné cvičení, defilé sborů a koncert na Nivě.

V roce 1901 opraveny stříkačky č. 1 a 2 firmou Hiller v Brně.

V roce 1904 oslaveno bylo 25 leté trvání Sboru.

Na této slavnosti promluvil tehdejší předseda českomoravského hasičstva Karel Vozáb a starosta župy František Vilím. Veliteli Sboru Antonínu Vodičkovi byl na této slavnosti vydán diplom za dlouholetou účinnou snahu o potřeby Sboru a hlavně péči o vycvičení mužstva.

V roce 1905 byl opatřen potřebný počet režných obleků.

Na valné schůzi 1. května 1910 byl zvolen velitelem Sboru Josef Kříž, dřívější podvelitel a velmi aktivní člen Sboru, podvelitelem byl zvolen Karel Polnický. V novém veliteli našel Sbor i okres výtečného a velmi obětavého šířitele hasičské myšlenky, který svým vystupováním a svými znalostmi v prohlubování myšlenky hasičské mohl být vzorem i pro funkcionáře hasičstva v daleko větších městech.

Na valné schůzi Sboru dne 2. února 1912 bylo usneseno pořídit slavnostní obleky, t.zv. čamary pro členy Sboru. Ušití těchto čamar bylo zadáno Eduardu Juračkovi a Josefu Šebkovi. Bylo rozhodnuto, aby se těchto čamar užívalo jen při slavnostních příležitostech a nikoliv při zábavách tanečních.

První světová válka způsobila hluboké trhliny v činnosti hasičského sboru. Většina členstva odešla za vojenskou povinností a doma zůstali jen členové staří, jimž na pomoc z podnětu městské rady přihlásilo se k hasičské činnosti několik chlapců. Bylo štěstím, že v té době kromě požáru Kazmírova

mlýna jiný oheň v městě nevznikl

Sotvaže však válka končí, schází se Sbor, jehož několik jeho členů zůstalo na boj štích k nové práci. Velitelem sboru se stává Josef Kříž, podveliteli Karel Polnický a Jan Formánek, jednatel František Staněk a pokladníkem František Německý. Sbor má 2 čestné, 7 zakládajících, 47 činných a 68 přispívajících členů. Po přistoupení Antonína Jelínka, profesora za člena Sboru přebírá tento funkci jednatele na místě odstoupivšího Františka Staňka.

K oslavě 40 letého trvání Sboru usneseno uspořádat dne 19. října 1919 před přítomnými hostmi veřejné vystoupení sboru a pak slavnostní schůzi, při které promluvil jednatel Sboru a zástupce obce o významu a úkolech hasičstva. Večer pak byla uspořádána na Panském domě společenská zábava.

Při ohni v domě Jana Kadlece č. 241 v Novém Městě dne 14. října 1920 došlo k rušné výměně názorů mezi zástupcem obce a členy sboru, což mělo za následek, že se Sbor rozpadl a město bylo po 7 týdnů bez požární organizace. Tehdejšímu starostovi města MUDr. Šimonu Škrlovi dalo mnoho práce, než rozčilené hasiče uklidnil a uvedl situaci v normální stav. Nechuť k práci mezi členstvem však přece jen úplně odstraněna nebyla. Velitelství Sboru vydalo proto oběžník, zvoucí členstvo na schůzi dne 31. října 1920 s tím, že kdo se nedostaví bude považován za vystouplého a musí odevzdati oblek a výzbroj. Na této schůzi pro-

hlásila valná většina členů, že na členství resignují a ze Sboru vystupují. Velitel Josef Kříž oznámil výsledek jednání této schůze městské radě, která ihned navázala jednání s některými členy za účelem urychleného ustavení Sboru. Na krátkou dobu stává se velitelem sboru Antonín Tulis, podvelitelem Josef Okurka a Robert Čejka. Starosta města oznámil velitelům sboru, že všichni členové rady přistupují za členy sboru. Toto oznámení ukázalo se však bezpředmětným, neboť v krátké době podařilo se starším členům, jmenovitě dřívějšímu zasloužilému veliteli Jos. Křížovi získati pro práci ve sboru téměř všechny dřívější členy, kteří ohlásili své vystoupení ze sboru a tak byl sbor znovu řádně konsolidován.

Při valné schůzi sboru konané dne 5. dubna 1925 stává se náčelníkem sboru Josef Okurka, prvním podnáčelníkem Karel Beranovský, druhý Antonín Tulis a když týž na tuto funkci resignoval nastupuje na jeho místo Josef Šebek.

Dne 27. září 1925 resignuje Antonín Jelínek na jednatelství ve sboru a na jeho místo stává se jednatelem Karel Brady-Metzl, který si v této funkci vedl velmi agilně, zvláště při opatrování motorové stříkačky, jejíž koupě se uskutečňuje v roce 1926. Automobilovou stříkačku dodala firma Stratílek z Vysokého Mýta za cenu 125.000 Kčs.

Slavnostní předání stříkačky se uskutečňuje v neděli 13. června 1926. Slavnost byla zahájena ranním

koncertem, odpoledne pak cvičení, při němž za účasti výrobce byl vyzkoušen i nový stroj a večer veselice. Na koupi automobilové stříkačky přispěla hasičská župa Vilímova, dále přispěly většími dary pojišťovny zejména pojišťovna Hasičská a dlouhá řada soukromých dárců. Větší příspěvek poskytla také novoměstská obec a místní peněžní ústavy, zejména Obecní spořitelna. K úhradě bylo použito též výtěžků za prodané pojízdné stříkačky č. 1 a 2.

Za šéfa k automobilové stříkačce byl ustanoven Josef Beneš, náhradním šoférem Karel Koza.

Zásluhou dřívějšího velitele Josefa Kříže působil již tehdy po řadu let u sboru samaritánský oddíl složený z několika členů, který byl dobře vybaven nejnutnějšími prostředky pro první pomoc a jeho členové byli zásluhou jmenovaného dobře vyškoleni.

Dne 11. srpna 1929 oslavil Sbor 50. výročí svého trvání. Dopoledne se konala slavnostní schůze v zasedací síni městské radnice, již se zúčastnil starosta města Rudolf Litichleb, za Obecní spořitelnu JUDr. Leopold Fiala a zakládající členové Karel Brady, Josef Dobeš a za Klicperu Josef Suchánek. Zprávu o činnosti přednesl vzdělavatel Karel Smejkal, o významu hasičstva promluvil za župu Josef Šustáček. Zakládajícím členům byly předány při této slavnostní schůzi diplomy.

V roce 1930 obdržela hasičská župa 3 sanitní auta, z nichž jedno bylo přiděleno do Nového Města a bylo

používáno k převozu nemocných osob do nemocnic.

V roce 1934 zakoupil Sbor od Brněnské zbrojovky osobní auto Buick za 13.000 Kčs, které dal přepracovat firmě Hrček & Neugebauer v Brně na motorovou stříkačku. Náklad na přepracování činil 14.000 Kčs, takže celý silný stroj stál pouhých 27.000 Kčs.

27. srpna téhož roku uspořádal Sbor pro obyvateistvo města i okolí "Letecký útok" za spoluúčasti armády. Celý podnik se konal pod protektorátem tehdejšího zemského vojenského velitele arm.generála Vojtechovského a zúčastnilo se ho obyvatelstvo z dalekého okolí.

Poněvadž veškeré hasičské stroje a nářadí, které během roků bylo značně rozmnoženo a zmodernizováno umístěno bylo stále v původní staré kolně, kde nebylo ani bezpečně zajištěno proti případnému ohni domáhal se sbor na obci po řadu let řádné a bezpečné požární zbrojnice. Toto jeho přání bylo konečně splněno v roce 1935 postavením nové jednopatrové budovy při těločvičně Základní devítiletí školy. V přízemí budovy jsou prostory pro stroje a jiný hasičský inventář, v I. patře pak místnost pro scházení a školení členstva, byt pro domovníka a další místnost, ve které byla dočasně umístěna obecní knihovna. Během roků přešla i tato místnost do užívání sboru. Brzy na to postavena byla při této budově třípatrová lezárna.

V městě projevoval se stále větší nedostatek vody. Bylo proto stále naléhavěji voláno po zřízení vodovodu, který by jednak uspokojil potřebu obyvatelstva,

jednak aby byl pomocníkem při požárech. Bylo proto s uspokojením kvintováno zavedení vodovodu od Studnic a později i z Ochozy a od Pohledce do města.

Na valné schůzi 2. února 1939 dekorován je Josef Kříž ve funkci zbrojmistra za velké zásluhy o sbor zlatým křížem. Celou životní práci Josefa Kříže oceňuje tehdejší vzdělavatel sboru Václav Svítal ve zvláštní zprávě. V téže schůzi bylo usneseno zřídit ústřednu telefonu v hasičském domě a umístit aparáty u 10 členů. Usneseno oslaviti 60 let trvání sboru. V té době má sbor 2 autostříkačky, osobní dopravní auto, dvě ruční stříkačky, vůz s různými druhy žebřů, zásobu hadic na ručních nebo dvoukolových navijácích 22 dílů na tlak vysoký a 23 dílů na nízký tlak. Mimo to má Sbor šestiválcový motor Buicka na předělání ke staré autostříkačce na přepravní vůz pro veškeré hasičské nářadí dle dnešního způsobu. Rovněž samaritní oddíl je materiálně vybaven a technicky vycvičen. Toto technické vybavení uskutečňuje se za funkcionářů zvolených na valné schůzi dne 18. ledna 1935, kdy ustanoven byl náčelníkem Josef Beneš, starostou sboru starosta města Rudolf Litochleb, místostarostou Josef Okurka a podnáčelníky Josef Šebek a Karel Beranovský.

Nadešla Válka a s ní nacistická okupace. Veškeré členstvo automaticky začleněno bylo do požární služby tehdejší CPO a bylo povinno zúčastňovati se veškerých cvičení v zájmu civilní protiletectvé ochrany konaných. Bohudíky vše dobře skončilo až na ty požáry, které

město stihly v poslední den okupace. Obyvatelstvo si oddechlo. Heslo "Buď připraven" však nutno mít stále na paměti. Proto nová cvičení a školení členstva, požární sbor zlepšuje a zdokonaluje požární nářadí a výzbroj. Jeho kvalifikace nepřichází sama sebou. Lze těžko spočítat hodiny věnované výcviku ať už ideovému nebo technickému. Tím je vysvětleno, že naši požárníci pod vedením dobrých činovníků nezklamali nikdy nejen při samotných akcích, ale i v četných soutěžích. Z poválečné doby nutno zvláště vyzvednouti zásluhy velitele Josefa Beneše, který věnoval sboru a tím vlastně i městu nezištně celé stovky hodin na úpravě hasičského nářadí, jmenovitě motorových vozidel a který až do své náhlé smrti zůstal požárnickému hnutí jeho aktivním věrným stoupencem. Rovněž jeho následovníci Karel Beranovský, který po zemřelém J. Benešovi převzal funkci velitele, dále Fr. Kotinský, který dočasně vykonával velitelskou funkci po dobu 3/4 roku a konečně nynější velitel Boh. Chlubna zasluhují si za svoji práci plného uznání.

Svépomocí členstva v letech 1962/1963 přístavba hasičské zbrojnice, čímž byla získána 1 garáž a v poschodí rozšířena spolková místnost.

Předáváje tuto zprávu veřejnosti vyslovuje požární sbor přání, aby krásná humanitní myšlenka požárnického hnutí se i nadále v Novém Městě na Moravě šířila a prohlubovala, aby tak úkoly s požární ochranou byly i v budoucnu v městě čestně a nezištně zabezpečeny.

90 let dobrovolné práce požárního sboru v Novém Městě na Moravě.

Z kroniky požárního sboru zjišťujeme dlouhou řadu zásahů jeho členstva při požárech a jiných neštěstích v městě i jeho okolí. Kolik cenného majetku a snad i životů svým působením jeho členové zachránili lze posoudit již z toho, že od doby založení sboru dobrovolných hasičů k žádnému většímu požáru v městě nedošlo. Proto s uspokojením mohou členové sboru přehlédnouti svoji činnost při tomto výročí.

Prvním požárem, u něhož sbor působil, byl požár v Nové Vsi dne 8. května 1880, o němž jsme se zmínili již na jiném místě. Následujícího dne pak hasil sbor požár Kolínského pazdery č. 217 v Novém Městě.

Dne 15. srpna 1884 vznikl v noci požár v domě č. 163 u Hobzů na Malé ulici a zachvátil též sousední domy č. 162, 164 a 165. Pro majitele těchto posledních 3 domů znamenal požár téměř úplné ožebračení vzhledem k tomu, že následkem příznivého počasí v tomto roce byla téměř všechna úroda a sena již pod střechou a padla dravému živlu za oběť.

7. března 1889 zničil oheň ve Svatojanské ulici domky č. 266 a 265 a jen díky rychlému zásahu sboru se podařilo omezit požár jen na tyto dva domky, takže se dále nerozšířil.

Josef Kříž, dlouholetý funkcionář, velitel a čestný člen sboru ve svých pamětech zaznamenává v té době

jako největší požár domu č. 34, který vypukl dne 27. listopadu 1890 a strávil obytné i hospodářské stavení plné hořlavin. Za třesnutí mrazu velká část mužstva omrzla, hadice popraskaly a stroje byly poškozeny.

Na podzim v roce 1898 vznikl velký oheň v tírně lnu Jana Kadlece.

4. února 1899 vyhořela tírna Karla Gregora č. 327 zvaná lidově Korsika, při kterémžto ohni zahynuly dvě dělnice Anna Ondráčková z Maršovic a Anna Zajíčková z Petrovic.

Za velikého větru vznikl před polednem dne 8. května 1900 oheň v domě Antonie Březinové č. 127 a z zachvátil též sousední dům Antonína Kunstmüllera č. 128. Jen s velikou námahou podařilo se sboru omezit požár jen na tyto dva objekty, neboť silný vítr hnál vysoko šlehající plameny až na školní tělocvičnu, krytou tehdy šindelem, který se chytal.

29. října 1902 hořelo stavení č. 20 na Bobrovské ulici, zvané Peklo patřící tehdy Ant. Čahovi. Oheň se podařilo sboru brzy lokalizovat, takže se dále nerozšířil.

V noci z 21. na 22. června 1907 vyhořel Žákův /Hánův/ mlýn na Žďárské ulici. Přes to, že panovalo úplné bezvětří byl oheň, který našel v dřevěném zařízení mlýna hojnost potravy tak prudký a tak se rychle rozšířil po celém objektu, že rodina Štumpfová, která se před několika minutami vrátila domů z diva-

delní zkoušky a byla ubytována v prvním poschodí mlýna musila se již zachránit skoky z oken, neboť schody již hořely. Následujícího dne odpoledne za silného větru vzrušeno bylo obyvatelstvo dalším poplachem, neboť hasičská hlídka, dlící u požářiště zjistila, že se chytá na půdě sousedního domku krejčího Humlíčka, kam pravděpodobně zalétla jiskra od nočního požáru mlýna. Oheň byl v zárodku na půdě uhašen.

Již za několik dní na to l. července 1907 vznikl o jedné hodině v noci oheň v domě Jana Sadílka č.18, který strávil celou hospodářskou budovu s obytným stavením a též sousední stavení Antonie Svobodové č. 17.

V těchto letech několikrát hořel len v sušárně Karla Gregora v Korsice, oheň však byl zásluhou hasičstva omezen vždy jen na sušárnu, takže se ani ven nedostal.

V podvečer dne 16. listopadu 1916 strávil oheň mlýnicí domu č. 35. Požár se podařilo omezit jen na hořící objekt. Mlýn pak po tomto požáru nebyl více obnoven a zanikl.

Po 5. hodině ráno dne 13. května 1919 vypukl oheň v zadních částech hospodářského stavení domu Fr.Kružíka č.116 a odtud se rozšířil na hospodářské budovy sousedních domů č.115 a 117. Hašení se zúčastnily téměř všechny okolní sbory se 76 muži a při ohni bylo použito 1600 m hadic. Za vydatné pomoci občanstva byl oheň po 3 hodinách lokalizován.

Dne 14. října 1920 zavinila neopatrností služka ve sklepě domu Jana Kadlece č. 241, kde bylo uskladněno větší množství petroleje velmi nebezpečný požár. Ze sklepa šlehaly mohutné plameny ohně, který nemohl být hašen proudem stříkačky. Na dvoře chytily se sudy postavené u zdi, od nich dřevěná pavlač v I. poschodí budovy a od té pak střecha budovy. Velké množství vody vrhané na hořící budovu způsobilo, že se propadl strop u obytných místností, čímž vznikla značná škoda na vnitřním zařízení.

Dne 9. dubna 1925 zasahuje sbor při požáru domku Jana Kaplana č. 300 na Žďárské ulici tak účinně, že shořela pouze střecha a předměty uložené na půdě a uhájeno sousední stavení Širovo č.91.

20. července 1927 v noci bylo zoufale voláno o pomoc při požáru v obci Radňovicích, kde současně byly založeny dva požáry na různých místech obce /hostinec Markův a zemědělská usedlost Jos. Bláhy/. Při těchto požárech se velmi dobře osvědčila nová automobilová stříkačka. Při stříkačce bylo dostatek hadic, takže na oba ohně se útočilo dvěma proudy. Stříkačka byla v činnosti plných 6 hodin. Většina mužstva byla kouřem přiotrávena.

Díky neúnavné činnosti náčelníka Josefa Okurky, Josefa Beneše při opatrování motorové stříkačky a sanitního vozu, zejména pak neúnavného zbrojmistra Josefa Kříže dosahuje sbor stále lepších

výsledků při všech akcích i při četných požárech na venkově a je volán k požárům i do vzdálenějších obcí. Zasahuje několikrát při ohních na žďársku, jmenovitě při velkém požáru v Bohdalově, dále v Jiříkovicích, Maršovicích, Vlachovicích, Zubří, Petrovicích, Nové Vsi, Rokytně, Pohledci, Olešné, Křídlech a jinde.

Kolem 18. hodiny dne 5. srpna 1928 vznikl oheň na půdě pasířského závodu J.B.Částka v Novém Městě, jež muž padla za oběť stavení č.209, 210 a 211. Jen s námahou se podařilo uchránit blízkou Kadlecovu pilu a jeho poschoďový dům č.208. V dílně Částkově bylo zkaženo mnoho hotových výrobků a mimo to zahynulo v ohni Částkovi 11 selat.

Dne 18. dubna 1929 po poledni vznikl oheň v domě Jana Ptáčka č.289 u Cihelného rybníka. V obytné budově shořelo šatstvo, prádlo, částečně i nábytek a hospodářské budovy se zásobami.

Brzy na to začalo hořet /5. května/ v noci v domě cukráře Jelínka č. 206 a oheň přeskočil na sousední dům Jana Skalníka č. 207. Opět shořely budovy se zásobami a zahynuly slepice a kozy. Za úplného bezvětří podařilo se omezit požár jen na tyto dvě budovy.

V neděli 2. srpna 1931 vypukl z neznámé příčiny oheň v domě Jindřicha Plocka č. 141, který byl teprve rozestavěn. Jen stěží se podařilo zachránit sousední dům č. 140 patřící Josefu Jarošovi.

14. října 1932 vyhořel domek Františka Kabelky č. 249 na Brněnské ulici vedle lihovaru.

Dne 23. října 1935 vznikl oheň v tírně Jana Kadlece, který ohrožoval i sousední pilu. Tuto se podařilo uhájit, avšak v ohni v tírně zahynula tragicky dělnice Františka Fajmonová.

30. května 1936 při odpolední bouři uhodil blesk do topolu u mlýna Humpoleckého, přeskočil na sousední mlýn a zapálil jej. Dík včasnému zásahu hasičstva nedbajícího silného deště byla hlavní část mlýnského objektu zachráněna.

Velkou ztrátu pro turistický ruch v Novém Městě byl 29. září 1942 požár chaty na Harusovci, kde nájemnice přehřívala sádlo, které jí převřelo a vylétlo komínem na dřevěnou střechu. K ohni přispěchalo sice v krátkosti mnoho lidí, avšak museli se nečinně dívat, jak oheň sestupuje pomalu od věžičky dolů, až zachvátil celé dřevěné stavení, které úplně shořelo. Nebyla tu téměř žádná voda ve studni a jiný zdroj vody se v blízkosti nenalézal.

Následujícího roku vznikl 28. září 1943 oheň na konci Malé ulice, který ztrávil domek Jos. Synka č.175 a s ním sousedící domky č. 174 a 316.

Konec války neprošel hladce ani v Novém Městě na Moravě. Kvapem prchající německé vojsko bylo na silnicích napadáno letci a v průjezdu Nového Města dopadla řada bomb na budovy, které v zápětí počaly hořet. Tak byla napadena a shořela hospodářská budova u domu č. 122, dále hospodářská budova u domu č. 89, na Žďárské ulici domy č. 61 a 62, dále

č. 52 a 82, domek Tomáše Špinara č. 112, domek č. 324 a na Malé ulici hospodářské usedlosti Josefa Havliše č. 157 a Tomáše Judy č. 158. Byly velké potíže s hašením, neboť hasičstvo nevědělo, kde zasáhnouti např.

V září 1946 vyhořel domek Milady Kaplanové č. 67 na kanci Žďárské ulice a tehož roku 20. července vyhořel úplně dřevěný domek Heleny Kaňové na Malé ulici č. 69.

I další léta byla na požáry velmi bohatá.

V roce 1950 zasahuje sbor při požáru stodoly Fr. Pohankové č. 18, dále při požáru kolařské dílny u Josefa Mokrého, likviduje vzniklý požár ve výrobě lyží u fy. Rohlík & Chroust, hasí požár tribuny lyžařského můstku u škrobárny, je volán k požáru hospodářského stavení v Rokytně a k hašení ohně způsobeného úderem blesku v Křídlech.

V roce 1951 působí sbor při požáru skladiště Hospodářského družstva při němž byl velitel požárního sboru J. Beneš přiotráven a musil být dopraven do nemocnice, dále hasí požár skladiště a prádelny v Radešínské Svatce, je volán na pomoc k požáru do Jiříkovic, kde chytla od blesku hospodářská usedlost, hasí požár v tihně v Novém Městě a konečně zasahuje při požáru stodoly Tomáše Judy č. 158 a hospodářské usedlosti J. Havliše č. 157, kteréžto budovy shořely při bombardování města v r. 1945. Oheň zavřel malý chlapec, který si ve stodole udělal ohníček.

V r. 1952 při povodních po průtržích mračen za prudkých bouří ve dnech 10. a 11. května zachraňuje sbor topící se hospodářská zvířata v domech na Bobrovské ulici a účastní se jiných prací na ohrožených místech ve městě, kdy přetékající voda hrozila provalením hrází u rybníka Klečkovského a Cihelského. Za tyto záchranné práce dostalo se sboru uznání od rady místního národního výboru.

V roce 1953 hasí sbor požár skladiště řeziva u Slonků.

V roce 1954 zúčastní se sbor hašení stohů slámy za nádražím, dále požáru hospodářských budov u domů č. 213 a 214, likviduje oheň ve výrobně lyží v podniku Sport a konečně je volán k požáru hospodářského stavení v Radeš. Svratce.

V roce 1956 za velkého mrazu -26 stupňů po velké námaze byl uhašen oheň v podniku Chirana, při němž od mrazu popraskaly hadice a působily dále při ohni v Sazomině.

V roce 1957 chytil se od odletujících jisker z lokomotivy les u Radňovic a sbor se zúčastňuje jeho zdolání. Byl to poslední požár, jehož se zúčastnil tehdejší velitel Josef Beneš, který za 2 dny na to náhle zemřel.

V roce 1959 působí sbor při 7 požárech a to 3 lesních na Michovech, za Plčkovcem a na Mařatce, je volán k požáru stodoly do Vlachovic, hasí hořící dřevěný železniční most před Zubřím a sklad výstav-

by Jáchymovských dolů a účastní se hašení ohně stodoly JZD v Řečici.

V r. 1960 likviduje sbor několik menších požárů v Novém Městě, dále se zúčastní požáru zemědělské usedlosti v Zubří, čerpání vody ze sklepů a působí při záchraně utonulého na koupališti.

Požární sbor působí dále při celé řadě požárů v letech 1961 až 1968 ato nejen v Novém Městě, ale i v jiných obcích, jako v Dlouhém, Fryšavě, Vlachovicích, Olešné, Radňovicích, Jimr. Pavlovicích, v Řečici, Vysekém, Petrovicích, Třech Studních, Maršovicích, Křídlech a Slavkovicích. Nejvýznačnější z těchto požárů byl požár objektů JZD v Pohledci v roce 1961, při němž pracovalo 15 členů po 12 hodin. Dále se zúčastnilo několik členů v r. 1965 pátrání po utonulém v rybníce Trnka a v r. 1966 hledání utonulého v koupališti.

Není naprosto možné popsati veškerou činnost novou městských požárníků v tak krátké zprávě ze starší i nové doby. Určitá část záznamů se ztratila a proto uvádíme jen ony události, které jsou zaznamenány v hasičské krinice, ovšem neúplně. Přes to však z toho, co je zde uvedeno je patrné, že sbor z hlediska jeho kvality stále mohutní, neboť k žádnému velkému požáru s katastrofálními následky za celých 90 roků jeho působení v městě nedošlo.

Bylo by proto velkým neděkem, aby ku konci této zprávy nebylo vděčně vzpomenuo prvních průkopníků

požárnického hnutí a zakladatelů sboru. Jsou to na prvním místě jeho první velitelé JUDr. Valerián Kallab, Alois Trčka, Josef Jelínek a Antonín Vo-
dička. Čest budiž jejich památce!

Vracejíce se v myšlenkách o 90 roků zpět vzpo-
mínáme i těch dalších našich bratří, kteří na úse-
ku protipožární ochrany po dlouhá léta, mnozí až
do své smrti v zájmu záchrany majetku i života
svých spoluobčanů obětavě a nezištně spolupraco-
vali. Naše vzpomínka platí zvláště těm, kteří
vytrženi byvše z rodinného kruhu a ze společnosti
svých přátel, položili své životy v první světové
válece za svoji vlast. Jsou to:
Cyrill Kubík, František Litochleb a Alois Smejkal.

DEVADEŠÁT LET

Dobrovolného požárního sboru
v Novém Městě na Moravě

1879 - 1969

V historické prospektivní zprávě o sboru
Nové Město.
Požární v historické Nové Město na Moravě před zalo-
žením dobrovolného požárního sboru.
Požární katastrofy v obcích Nové Město na Mor.
Založení a organizace dobrovolného požárního sboru.
50 let dobrovolného sboru požárního sboru.
Závěr.

Z a v ě

K 90. výročí založení dobrovolného požárního sboru má sbor 49 činných členů.

Požární sbor má k dispozici následující stroje a nářadí:

- 1) Automobilovou stříkačku cisternovou Praga V 3 S,
- 2) Speciální požární vůz Tatra 805 se stříkačkou PS 8,
- 3) Dvoukolovou stříkačku DS 16 s příslušným vybavením,
- 4) Přívěsnou stříkačku motorovou PS 12,
- 5) Dvoukolový žebřík DZ 18,
- 6) Čtyřkolovou ruční stříkačku /hydrofor/,
- 7) Dvoukolový pěnový hasící přístroj VP 200,
- 8) Dopravní vůz Tatra 805 pro dopravu mužstva,
- 9) 4 kyslíkové dýchací přístroje,
- 10) Oživovací přístroj
a různé jiné předměty a nářadí.